

Examining the Effects of Forgiveness Flexibility of University Students on Altruism with Structural Equation Model

Özge Ergi¹, Betül Düşünceli², Süleyman Demir²

¹Sakarya University, Institute of Educational Sciences, Sakarya, Turkey

²Sakarya University, Faculty of Education, Hendek, Sakarya, Turkey

ABSTRACT

The aim of this research is to analyze the effect of forgiveness flexibility of university students on altruism using the structural equation model. In the 2018-2019 academic year at Sakarya University Faculty of Education, a total of 716 students, 500 of whom were women (69.8) and 216 of whom were men (30.2), took part in the research. Altruism Scale, Forgiveness Flexibility Scale and Personal Information Form were used as data collection tools. Structural equation modeling was performed to determine the impact of forgiveness flexibility on altruism. As a result of the research, it has been seen that, among the university students, the recognition dimension of the forgiveness flexibility scale predicts the dimensions of aid based on physical strength and aid based on intimate feeling significantly; while it does not predict the dimensions of participating in volunteering activities, financial aid, aid under traumatic situations, aid to older people/patients and aid in educational process. The internalization and practice dimensions of forgiveness flexibility have been also found to predict all sub-dimensions of altruism significantly.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 19.01.2021

Received in revised form: 18.02.2021

Accepted: 26.02.2021

Available online: 01.06.2021

Article Type: Standard Paper

Keywords: Forgiveness flexibility, altruism, structural equation model

© 2021 JIETP All rights reserved¹

Extended Summary

1. Introduction

People can sometimes get hurt or hurt others for some reason in interpersonal relationships. In such cases, forgiveness plays an important role for the course of social relations and the subjective psychological well-being of the individual. Forgiveness, in its most common way, is one's "willingness to abandon one's right to resentment, negative judgment and indifferent behavior toward one who unjustly hurt us, while fostering the undeserved qualities of compassion, generosity, and even love toward him or her" (Enright, 1996). In 2014, Çolak introduced the concept of "forgiveness flexibility" to the literature. Forgiveness flexibility focuses on the process of forgiving which includes recognition, internalization and practice of forgiveness; moreover, it is defined as the ability to minimize negative effects of hurtful situation which needs forgiving by using the cognitive, affective and behavioral potential of the individual (Çolak, 2014). The forgiveness flexibility is an improvable ability that allows a person to protect their psychological well-being against a hurtful event by choosing forgiving. Accordingly, the effect of forgiveness flexibility in the study was considered as a predictor variable.

¹Corresponding author's address: Sakarya University, Faculty of Education, Hendek, Sakarya, Turkey
Telephone: +902642953980
e-mail: bbayraktar@sakarya.edu.tr
DOI: <https://doi.org/10.47157/jietp.864777>

Flexibility of forgiveness contributes to the psychological well-being of individuals by increasing their awareness of true forgiveness and making them less affected by hurtful events. In addition, the individual's sensitive behavior towards what is happening around them can be thought of as a requirement for a person to be a social entity. A person's willingness to help those who need help in any way around them is also one of the ways to show this sensitivity. This is explained by "altruism" in the body of literature. Altruism, which is defined as the self-sacrificing and helping others in situations that will benefit others without caring for their own desires and needs (Odağ, 2017) and attributing the interests of others as their own interests (Scott & Seglow, 2007), has been observed to have different designations such as helpfulness, benevolence and selflessness.

Forgiveness is a concept that researchers in the field of psychology have long worked on, while the forgiveness flexibility has more recently begun to take its place in the field as a concept. Forgiveness flexibility is essential for it includes the ability to minimize negative impacts of an event (Çolak, 2014). Looking at the sub-dimensions of scales measuring forgiveness such as the Heartland Forgiveness Scale, it is seen that the focus is on forgiving oneself, others and the situation itself (Thompson, Snyder, Hoffman, Michael, Rasmussen and Billings, 2005); while the Forgiveness Flexibility Scale focuses more on the process of forgiveness with its recognition, internalization and practicing dimensions (Çolak, 2014). In this aspect, it can be said that the concept of forgiveness flexibility offers an in-depth perspective on forgiveness. Although the concept of altruism is one of the current and popular concepts of psychology, there has been no study in the literature that reveals its relationship with the forgiveness flexibility. It can be assumed that the individual's level of forgiveness flexibility has a role in explaining altruistic behavior, which includes helping others selflessly. In addition, it is believed that comprehending the factors affecting the formation of altruistic behavior will contribute to the development of altruistic behavior. Accordingly, the aim of this research is to analyze the effect of forgiveness flexibility of university students on altruism using the structural equation model. In line with this purpose, a model has been created and tested based on the body of literature on forgiveness flexibility and altruism. Within the scope of the research, the answer to the question "Does the forgiveness flexibility affect the altruistic behavior of university students?" was sought.

2. Method

In this study, which examined the effect of forgiveness flexibility of university students on altruism, the relational screening model was used. The study group consists of 716 students studying at Sakarya University Faculty of Education in the 2018-2019 academic year. In the study, data was collected using the Forgiveness Flexibility Scale, Altruism Scale and Personal Information Form.

3. Conclusion and Suggestions

According to the results of this study, the recognition dimension of forgiveness flexibility positively influences the dimensions of altruism among university students: aid based on physical strength and aid based on intimate feeling. Considering that the forgiveness flexibility is the ability to minimize the level of being affected by hurtful events by using one's cognitive, affective and behavioral skills; and that the dimensions of recognition, internalization and implementation follow a hierarchical order as being preconditions for each other (Çolak, 2014); it can be said that individuals who know what true forgiveness is but have not yet formed an attitude towards forgiveness are in the first step of the forgiveness process.

According to another result of the study, the internalization dimension of forgiveness flexibility negatively affects all the altruism dimensions of university students. It is believed that whether the attitude developed towards forgiveness is positive or negative is decisive in the emergence of this result. As a matter of fact; Kozan, Kesici and Baloğlu's (2017) statement that positive and negative emotions play an important role in the process of forgiving supports this theory. In another respect, when developing an attitude towards forgiveness is considered within the concept of emotion regulation; the fact that the individuals who can more easily regulate their emotions display more positive social behaviors, and individuals who have difficulty regulating emotions display less

positive social behaviors makes us think that the participants in our study may have difficulty regulating emotions, as Mubarique (2016) proved.

The practice dimension of forgiveness flexibility has a positive effect on all dimensions of altruism of university students. A person abandons their negative feelings such as hostility, hatred and anger, and acts more empathetic when they forgive (Enright, 1996). An individual who acts empathically acts altruistically (Arpacı Özmen, 2014; Avcı, Aydın and Özbaşaran, 2013; Duru, 2002;). Accordingly, it is common for a person to become a more altruistic individual by being more sensitive to the people and events around them and not being indifferent to the needs of their environment due to the feeling of empathy that becomes evident when they practice forgiving.

Forgiveness flexibility, a skill that can contribute to a person's social relationships and psychological well-being, also contributes to their altruism at a significant level, as can be seen in the research results. Also, forgiveness flexibility is noted for its improvable qualification. Another aspect that gives importance to the concept of forgiveness flexibility is that it is a skill in which a person learns true forgiveness. Based on this, introducing the concept of forgiveness flexibility in the Psychological Counseling and Guidance curricula of formal and informal educational institutions and organizing psychoeducation programs in order for students to gain and develop this skill will be useful in terms of self-actualization.

Üniversite Öğrencilerinin Affetme Esnekliğinin Özgecilik Üzerindeki Etkisinin Yapısal Eşitlik Modeli ile İncelenmesi

Özge Ergi¹, Betül Düşünceli², Süleyman Demir²

¹ Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya, Türkiye

² Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Hendek, Sakarya, Türkiye

ÖZ

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin affetme esnekliğinin özgecilik üzerindeki etkisinin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesidir. Araştırmada Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde 2018-2019 akademik yılında öğrenim gören 500'ü kadın (69.8), 216'sı erkek (30.2) olmak üzere toplam 716 öğrenciye ulaşılmıştır. Veri toplama aracı olarak Özgecilik Ölçeği, Affetme Esnekliği Ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde, affetme esnekliğinin özgecilik üzerindeki etkisinin belirlenmesi için yapısal eşitlik modellemesi yapılmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinde; affetme esnekliği ölçeğinin tanıma boyutunun özgecilik ölçeğinin fiziksel güce dayalı yardım ve yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım boyutlarını anlamlı düzeyde yordadığı, gönüllü faaliyetlere katılma, maddi yardım, travmatik durumlarda yapılan yardım, yaşlı/hastalara yapılan yardım ve eğitim sürecinde yardım boyutlarını yordamadığı görülmektedir. Affetme esnekliği ölçeğinin içselleştirme ve uygulama boyutlarının ise özgecilik ölçeğinin tüm alt boyutlarını anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur.

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:

Alındı: 19.01.2021

Düzeltilmiş hali alındı: 18.02.2021

Kabul edildi: 26.02.2021

Çevrimiçi yayınlandı: 01.06.2021

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler: Affetme esnekliği, özgecilik, yapısal eşitlik modeli

© 2021 JIETP Tüm hakları saklıdır

1. Giriş

İnsanlar kişilerarası ilişkilerde zaman zaman bir sebepten dolayı incinebilmekte ya da başkalarını incitebilmektedir. Bu gibi durumlarda sosyal ilişkilerin gidişi ve bireyin öznel psikolojik iyi oluşu için affetmenin önemli bir rolü ortaya çıkmaktadır. Affetme içsel dinamikleri nedeniyle karmaşık bir kavram olarak nitelendirilebilir. Özellikle 1980'li yıllardan sonra birçok bilimsel araştırmaya konu olmasına rağmen (Asıcı, 2019; Bugay ve Demir 2012; Kaya ve Peker, 2016; Sarı, 2014; Worthington, 2005; Wade ve Worthington, 2005) affetmenin ortak bir tanımına ulaşmak güçtür. En kabul edilen tanımıyla affetme, incitilmiş bir kişinin kendisini inciten kişiye karşı olumsuz ve düşmanca duyguları terk ederek yerine suçlu kişiye karşı sevgi ve merhamet gibi olumlu duygular beslemeye motivasyon göstermesidir (Enright, 1996). Farklı görüşlere karşın literatürde yer alan affetme tanımlarının bazı ortak noktaları; affetme sürecinin incinen kişinin içsel değişimini içermesi, incinen kişinin suçluyu affetmeyi bilinçli olarak seçmesi, affetme sürecinde suçlu kişiyi ve kırıcı davranışı giderek daha iyi anlamasıyla suçluya ve kırıcı duruma karşı olan olumsuz duygularını daha empatik bir anlayışla yeniden çerçevelyerek olumlu duygulara dönüştürmesi olarak ifade edilmektedir (Harris, Thoresen ve Lopez, 2007). Bu dönüşümü gerçekleştirebilmek, bireyler için farklı durumlarda farklı zorluklar içerebilmektedir.

Affetme davranışını ortaya koyabilmenin insan ve toplum üzerinde farklı etkileri söz konusudur. Enright'a göre (1996), insan birine kırıldığında acıyı kırıldığı kişiye aktarmak yerine bir süngerin suyu çekmesi gibi kendisine çekmektedir. Affetmeyi başardığında ise kırılan kişi bu acı nedeniyle kendisini kıran kişiye ya da başkalarına zarar verebilecekken bu döngüyü kırabilmektedir. Affetmeyi başaramayan insanların ise depresyon ve kızgınlık yaşadıkları görülmektedir (Worthington, 2005).

² Sorumlu yazar adresi: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Hendek, Sakarya, Turkey

Telefon: +902642953980

e-posta: bbyraktar@sakarya.edu.tr

DOI: <https://doi.org/10.47157/jietp.864777>

Affetme kişinin içindeki değişiklikleri ve başkalarıyla olan ilişkilerini içermesi bakımından hem psikolojik hem de sosyal bir yapıyı içermektedir (Ransley, 2004, s.16). Nitekim Enright, (1996) bu bağlamda affetme üçlüsünden bahsetmektedir. Bunlar; başkasını affetme, başkaları tarafından affedilme ve kendini affetmedir. Affetme bir fail, bir mağdur, bazen bir şahit, bazen de toplumdaki daha geniş bir kitleyi içerir. Ve tüm bu taraflar affetme durumundan farklı etkilenirler (Worthington, 2005). Affetmenin sosyal yaşama yansımaları da önemli bir noktayı oluşturmaktadır. McCullough (2008,) insanların yakın ilişkilerinde ortaya koydukları affetme örneklerini toplumu bir arada tutan yapıştırıcılar gibi değerlendirmektedir.

Affetme konusunda yapılan çalışmaların yanı sıra 2014 yılında Çolak tarafından “affetme esnekliği” kavramını literatüre kazandırılmıştır. Affetme esnekliği; affetmenin tanınması, içselleştirilmesi ve uygulanmasını içeren affetme sürecine odaklanmış olup; kişinin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal potansiyellerini kullanarak affetmeyi gerektiren kırıncı durumun olumsuz etkilerini en aza indirebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Bu beceri; kişinin gerçek affetmeyi tanıdığı ve içselleştirdiği “affetme” ile uygun yer, zaman ve şekilde affetmenin gerçekleştiği “esneklik” boyutlarından oluşmaktadır (Çolak, 2014). Affetme esnekliği aynı zamanda bireyin affetmeyi bilinçli olarak seçtiği ve zamanla geliştirilebilen bir beceri olarak karşımıza çıkmaktadır (Çolak ve Koç, 2016). Bu beceriye sahip bireyler kendini ve başkalarını olduğu gibi kabul etme yetisine de sahiptir ve olaylar karşısında başkalarının görüşlerinden etkilenmeden kendi tutumlarını oluşturabilirler. Aynı zamanda affetmenin getireceği sağaltıcı etkinin farkında oldukları için maruz kaldıkları incitici durumu doğru tanımlayabilirler ve incitici durum sonrasında yaşamlarına daha kolay uyum sağlayabilirler (Çolak, 2014). Bunların yanında affetme esnekliği, kişinin affetme süreci öncesi muhtemel olarak geliştirmiş olduğu olumsuz ve işlevsellikten uzak düşüncelerin işlevsel düşüncelere dönüşmesine de katkı sağlayan bir beceridir (Çolak, Koç, Eker ve Düşünceli, 2017). Özetle affetme esnekliği; kişinin yaşadığı incitici olaylar karşısında affetmeyi seçerek aslında psikolojik iyi oluşunu incitici olaya karşı korumasını sağlayan geliştirilebilir bir beceridir. Bu doğrultuda affetme esnekliği yapılan araştırmada etkisi incelenen yordayıcı değişken olarak ele alınmıştır.

Literatürde affetme esnekliği ile ilgili sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Affetme esnekliği kavramının üniversite öğrencileri için geliştirilmiş (Çolak, 2014) ölçek formunun ortaöğretim öğrencileri üzerinde (Çolak ve diğerleri, 2017) geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Aynı zamanda Çolak (2014), uyguladığı logoterapi yönelimli grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin affetme esnekliği kazanmasında etkili olduğunu ortaya koymuştur. Gerçeklik terapisi yönelimli dini başa çıkma psiko-eğitim programı düzenleyen Karakaş (2014) düzenlediği oturumların affetme esnekliği, empati ve stresle başa çıkma üzerindeki etkisini incelemiş ve oturumlar sonucunda katılımcıların affetme esnekliği puanlarının artış gösterdiğini saptamıştır. Yine Karakaş (2017) üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmayla özgeciliğin manevi zeka, iç yönetimli dindarlık ve öznel iyi oluşla pozitif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Eker (2017) bilişsel davranışçı terapi oturumları ile artan affetme esnekliğinin ergenlerin umutsuzluğunu azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Asıcı (2019), affetme esnekliğinin ergenlerin iyi oluşunu anlamlı düzeyde yordadığı; Delibalta, Çağlar ve Evin Akbay (2020) ise affetme grup terapisinin üniversite öğrencilerinde başkalarını bağışlama ve affetme esnekliği düzeyini arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bireylerin gerçek affetmeye ilişkin farkındalığının artmasını ve kırıncı olaylardan en az şekilde etkilenmesini sağlayarak psikolojik iyi oluşlarına katkı sağlayan affetme esnekliği becerisinin yanı sıra bireyin çevresinde olan bitenlere karşı duyarlı davranışlar sergilemesi de insanın sosyal bir varlık olmasının gereği olarak düşünülebilir. Bireyin çevresinde herhangi bir şekilde yardıma ihtiyacı olanlara yardım etme isteği içinde olması da bu duyarlılığı gösterme yollarından birisidir. Bu durum literatürde “özgecilik” kavramı ile açıklanmaktadır. Kişinin, fedakarlık göstererek ve kendi istek ve ihtiyaçlarını umursamadan başkaları adına yarar getirecek durumlarda onlara yardım etmesi (Odağ, 2017) ve kişinin başkalarının çıkarlarını kendi çıkarı affetmesi (Scott ve Seglow, 2007) olarak tanımlanan özgecilik kavramının literatürde diğergamlık, elseverlik ve altruizm gibi farklı şekillerde de adlandırılabilirdiği gözlenmiştir. Özgecilik, olumlu sosyal davranışlardan biri olarak gösterilmesine

(Akbaba, 1994; Carlo ve Randall, 2002; Morgan, 2011) rağmen kişinin bireysel fedakarlığını gerektirmesi açısından diğer olumlu sosyal davranışlardan farklılık gösterir (PsychSmart, 2015). Benzer şekilde Elmas (1998) da özgeci davranışın herhangi bir karşılık beklemeden gönüllülükle yapıldığını; çıkar gözeterek veya zoraki yapılan yardımların özgecilik sayılamayacağını savunmuştur.

Literatürde psikolojideki bazı kuramsal yaklaşımların özgecilik konusuna farklı bakış açıları sundukları görülmektedir. *Psikanalitik* açıdan bakıldığında Anna Freud özgeciliği kişinin çaresizlik hissinden kurtulmak adına yardım etmeyi, yararlı olmayı öğrendiği bir ego savunma mekanizması olarak açıklamaktadır (Sharf, 2012). Özgecilik, yansıtma ve özdeşleşme savunma mekanizmalarını içermekte; kişi başkalarına yardım ederek aslında kendi idsel dürtülerine yönelik doyum elde etmeye çalışmaktadır (Freud, 2011; Murdock, 2016). Aynı zamanda birey, özgeciliği bencilce his ve davranışlarını gizlemek adına maske gibi kullanabilmektedir (Hall, 2016). *Beş faktör* kişilik kuramına göre ise, uyumlu insanlar yardımsever kişilerdir ve bu sebeple özgeci bireylerin uyumlu kişilikler olduğu söylenebilir (Burger, 2006). *Bireysel psikolojinin* kurucusu Adler'e göre de, sosyal ilgisi gelişmiş bireyler başkalarının hayatlarına fayda sağlayarak yaşamda anlam bulurlar ve bu şekilde davranmak sağlıklılık ölçütü sayılırken; tersi şekilde davranmak uyumsuzluk çerçevesinde değerlendirilir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2011). *Sosyal öğrenme* kuramı açısından bakıldığında yardım etme davranışı diğer tüm davranışlar gibi model alma yolu ile öğrenilir ve insanlara yardım etmek ahlakın boyutlarından biri olarak kabul edilir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2011). Nitekim, *ahlak gelişim* kuramlarına göre özgecilik ahlaki değerler arasında kabul edilir ve her insan bu ahlaki değeri elde edebilecek kadar ahlaki gelişim gösteremeyebilir (Ümmet, 2012). *Hümanistik* kuram açısından bakıldığında ise özgecilik, kendini gerçekleştiren bireylerin "tüm insanlığa yönelik empati ve sevgi duyma" özelliği kapsamında değerlendirilebilir. Öyle ki kendini gerçekleştiren bireyler tüm insanlığa yönelik empati duyar ve sevgi beslerler ve bunun sonucu olarak başkalarının acılarına ve ihtiyaçlarına duyarlı olup onlara yardım etme isteği içinde olurlar (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2011). *Bağlanma* kuramına göre özgecilik, güvenli bağlanan bireylere ait bir özellik olarak atfedilebilir. Çünkü, güvenli bağlanan bireyler olumlu benlik saygısına sahip olduklarından ve diğer insanların iyi niyetine ve güvenilirliklerine dair şüphe duymadıklarından başkaları ile yakınlık kurabilir ve yardım davranışında bulunabilirler (Terzi ve Ergüner Tekinalp, 2013). *Varoluşçu* yaklaşım perspektifinde kişinin özgeci davranış göstermesi kendini aşarak başkalarının yerinde veya başka durumların içerisinde anlam bulmasını sağladığı görüşü savunulurken aynı zamanda özgeciliğin iyileştirici ve terapötik bir davranış olduğu ileri sürülmektedir (Yalom ve Leszcz, 2005). Nitekim Frankl, iyilik yapmanın yaşamın anlamını keşfedebileceğimiz yollardan biri olduğu görüşündedir (Murdock, 2016). Özgeciliğe bakış açısındaki bu zenginlik, kuşkusuz, özgeci davranışı ve özgeci bireyi anlama noktasında sosyal bilimcilere yol göstermektedir. Bu doğrultuda özgecilik yapılan araştırmada yordanan değişken olarak ele alınmıştır.

Literatürde özgeciliğin konu edildiği çok sayıda çalışmaya rastlanılmıştır. Acar ve Apak (2017), sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin katıldığı çalışmada özgeciliğin empatik eğilimin yordayıcısı olduğunu ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde Arpacı ve Özmen (2014) ve Avcı, Aydın ve Özbaşaran (2013) da hemşirelik öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalarda empati ve özgecilik arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu saptamışlardır. Ekşi, Sayın ve Çelebi (2016) üniversite öğrencilerinde özgecilik ve otantiklik arasında ilişki saptamazken; Yöntem ve İlhan (2013) bireyci benlik kurgusu ile otantik yaşamın özgeciliğin yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Khalinbaylı (2018) üniversite öğrencilerinde özgecilik ile mükemmeliyetçilik arasında anlamlı ilişki olduğunu; Kasapoğlu (2014) özgeciliğin iyilik halinin yordayıcısı olduğunu; İşmen ve Yıldız (2005) öğretmen adaylarında özgeciliğin öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutumların yordayıcısı olduğunu ve atılgan bireylerin çekingen bireylere göre daha özgeci olduklarını ortaya koymuşlardır. Özgecilik ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalara bakıldığında; lisans öğrencileri üzerinde yapılmış bir çalışmada problemleri cep telefonu kullanımının özgeciliği aleksitimi ve empati aracılığıyla olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Hao, Jin, Lyu ve Akram, 2020). Başka bir çalışmada ise duygusal zeka ve özgeciliğin öznel iyi oluşu yordadığı ve duygusal zeka ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin özgeciliğin kısmi aracılığıyla gerçekleştiği tespit edilmiştir (Huang, Shi ve Liu, 2018).

Affetme, psikoloji alanındaki araştırmacıların uzun süredir çalıştığı bir kavram olma özelliğini taşıırken affetme esnekliği daha yakın tarihte bir kavram olarak literatürde yerini almaya başlamıştır. Affetme esnekliği; olayın olumsuz etkisini en aza indirebilme becerisini de içermesi (Çolak, 2014) bakımından önem arz etmektedir. Heartland affetme ölçeği gibi affetmeyi ölçen ölçeklerin alt boyutlarına bakıldığında kendini, başkayı ve durumu affetmeye odaklanıldığı görülürken (Thompson, Snyder, Hoffman, Michael, Rasmussen ve Billings, 2005), Affetme esnekliği ölçeğinin tanıma, içselleştirme ve uygulama boyutlarıyla daha çok affetme sürecine odaklandığı görülmektedir (Çolak, 2014). Bu yönüyle affetme esnekliği kavramının affetmeye ilişkin derinlemesine bir bakış açısı sunduğu söylenebilir. Özgeciler kavramı ise psikolojinin güncel ve popüler kavramlarından biri olma özelliğini taşımakla birlikte; literatürde affetme esnekliği ile ilişkisini ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bireyin affetme esnekliğine sahip olma düzeyinin, başkalarına fedakar içerikli yardım etmeyi içeren özgeci davranışları açıklamada rolü olacağı düşünülebilir. Ayrıca özgeci davranışın oluşmasına etki eden faktörlerin anlaşılmasının, özgeci davranışın geliştirilmesine yönelik çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada üniversite öğrencilerinin affetme esnekliğinin özgeciler üzerindeki etkisinin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda affetme esnekliği ve özgeciler ile ilgili literatür temel alınarak bir model oluşturulmuş ve sınanmıştır. Araştırma kapsamında “Affetme esnekliği üniversite öğrencilerinin özgeci davranışlarını etkilemekte midir?” sorusuna cevap aranmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Üniversite öğrencilerinde affetme esnekliğinin özgeciler üzerindeki etkisinin incelendiği bu çalışmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişkenin birlikte değişimini inceleme fırsatı bulan (Karasar, 2009) ve var olan durumu olduğu gibi betimleyebilmeye imkan sağlayan bir nicel araştırma türüdür (Sönmez ve Alacapınar, 2017).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde 2018-2019 akademik yılında öğrenim gören 716 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılara ilişkin demografik bilgilerin frekans ve yüzde oranlarına Tablo1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	500	69.8
	Erkek	216	30.2
Yaş	18	29	4.1
	19	115	16.1
	20	199	27.8
	21	177	24.7
	22	102	14.2
	23+	94	13.13
Sınıf	1.sınıf	72	10.1
	2.sınıf	258	36.0
	3.sınıf	245	34.2
	4.sınıf	141	19.7
Program	PDR	159	22.2
	OÖE	35	4.9
	ÖEE	85	11.9
	FBE	68	9.5
	BÖTE	43	6.0
	SNE	35	4.9
	TRE	58	8.1
	İME	96	13.4
	YDE	90	12.6

Barınma şekli	Aile ile	167	23.3
	Özel yurttta	97	13.5
	Devlet yurdunda	301	42.0
	Evde arkadaşları ile	131	18.3
	Diğer	20	2.8
Sosyo-ekonomik düzey	Düşük	59	8.2
	Orta	634	88.5
	Yüksek	23	3.2
Aile Türü	Çekirdek aile	606	84.6
	Geniş aile	89	12.4
	Diğer	21	2.9

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları Affetme Esnekliği Ölçeği, Özgecilik (Altruizm) Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu'dur.

2.3.1. Affetme Esnekliği Ölçeği

Affetme Esnekliği Ölçeği, 2014 yılında Çolak tarafından geliştirilmiştir. 52 maddeden oluşan madde havuzu öncelikle Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık anabilim dalında görevli 6 öğretim elemanı tarafından incelenmiş ve 22 madde uzman görüşleri doğrultusunda madde havuzundan çıkarılmıştır. Kalan 30 madde, 401 üniversite öğrencisine uygulanmış ve elde edilen veriler üzerinden açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın %48.95'ini açıklayan 15 madde ve 3 alt boyuttan oluşan bir yapı elde edilmiştir. Tanıma, İçselleştirme ve Uygulama alt boyutlarından oluşan ölçekte 5'li Likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğinin sağlanması amacıyla alt boyutlar ve toplam için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve toplam Cronbach Alpha katsayısı .83 olarak bulunmuştur (Çolak, 2014).

2.3.2. Özgecilik (Altruizm) Ölçeği

Özgecilik Ölçeği Ümmet, Ekşi ve Otrar (2013) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Marmara Üniversitesi'nde öğrenim gören 584 öğrenci (336'sı kadın, 248'i erkek) ile gerçekleştirilmiştir. 38 maddeden oluşan ölçek, gönüllü faaliyetlere katılma, maddi yardım, travmatik durumlarda yapılan yardım, yaşlı/hastalara yapılan yardım, fiziksel güce dayalı yardım, eğitim sürecinde yapılan yardım ve yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım olmak üzere toplam 7 alt boyuttan oluşmaktadır. Hiç katılmıyorum (1), katılmıyorum(2), kararsızım(3), katılıyorum(4), tamamen katılıyorum(5) olmak üzere 5'li Likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin alt boyutlara ve toplamına dair Cronbach Alpha güvenilirlik sayıları hesaplanmış, toplam Cronbach Alpha değeri .81 olarak bulunmuştur (Ümmet, Ekşi ve Otrar, 2013).

2.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada yer alan demografik değişkenleri elde etmek için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Yaş, sınıf, program, barınma şekli, sosyo-ekonomik düzey ve aile türüne ilişkin sorulardan oluşmaktadır.

2.4. Verilerin Toplanması

Bu araştırmaya ait veriler, gerekli izinler alındıktan sonra Şubat 2019-Mayıs 2019 tarihleri arasında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde toplanmıştır. Veri toplama sürecinde araştırmacılar, izin dahilinde öğrencilerin ders aldıkları sınıflara bizzat girerek, çalışmayı açıklamış ve gönüllü öğrenciler tarafından uygulama formunun doldurulmasını sağlamıştır. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde 2018-2019 akademik yılında öğrenim gören tüm programlardan öğrencilere ulaşılmaya özen gösterilmiş, toplamda 9 lisans programından 716 öğrenci araştırmaya dâhil edilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın problemleri test edilmeden önce Affetme Esnekliği ve Özgecilik ölçeklerine ait toplanan verilere ait Doğrulayıcı Faktör Analizinden elde edilen model veri uyum indisleri tablo 2’de verilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda Affetme Esnekliği ölçeğinin tanıma alt boyutu faktör yükleri .57-.79 arasında; içselleştirme alt boyutu faktör yükleri .44-.70 arasında ve uygulama alt boyutu faktör yükleri .37-.58 arasında değişmektedir. Özgecilik ölçeğinin Gönüllü Faaliyetlere Katılma alt boyutuna ait faktör yükleri .64-.74 arasında, Maddi Yardım alt boyutuna ait faktör yükleri .62-.74 arasında, Travmatik Durumlarda Yapılan Yardım boyutuna ait faktör yükleri .53-.68 arasında, Yaşlı/Hastalara Yapılan Yardım boyutuna ait faktör yükleri .53-.75 arasında, Fiziksel Güce Dayalı Yardım boyutuna ait faktör yükleri .53-.81 arasında, Eğitim Sürecinde Yardım alt boyutuna ait faktör yükleri .50-.62 arasında ve Yakınlık Duygusundan Kaynaklanan Yardım alt boyutuna ait faktör yükleri .49-.68 arasında değişmektedir.

Tablo 2. Affetme Esnekliği ve Özgecilik ölçeklerine ait Doğrulayıcı faktör analizine ait model veri uyum indisleri

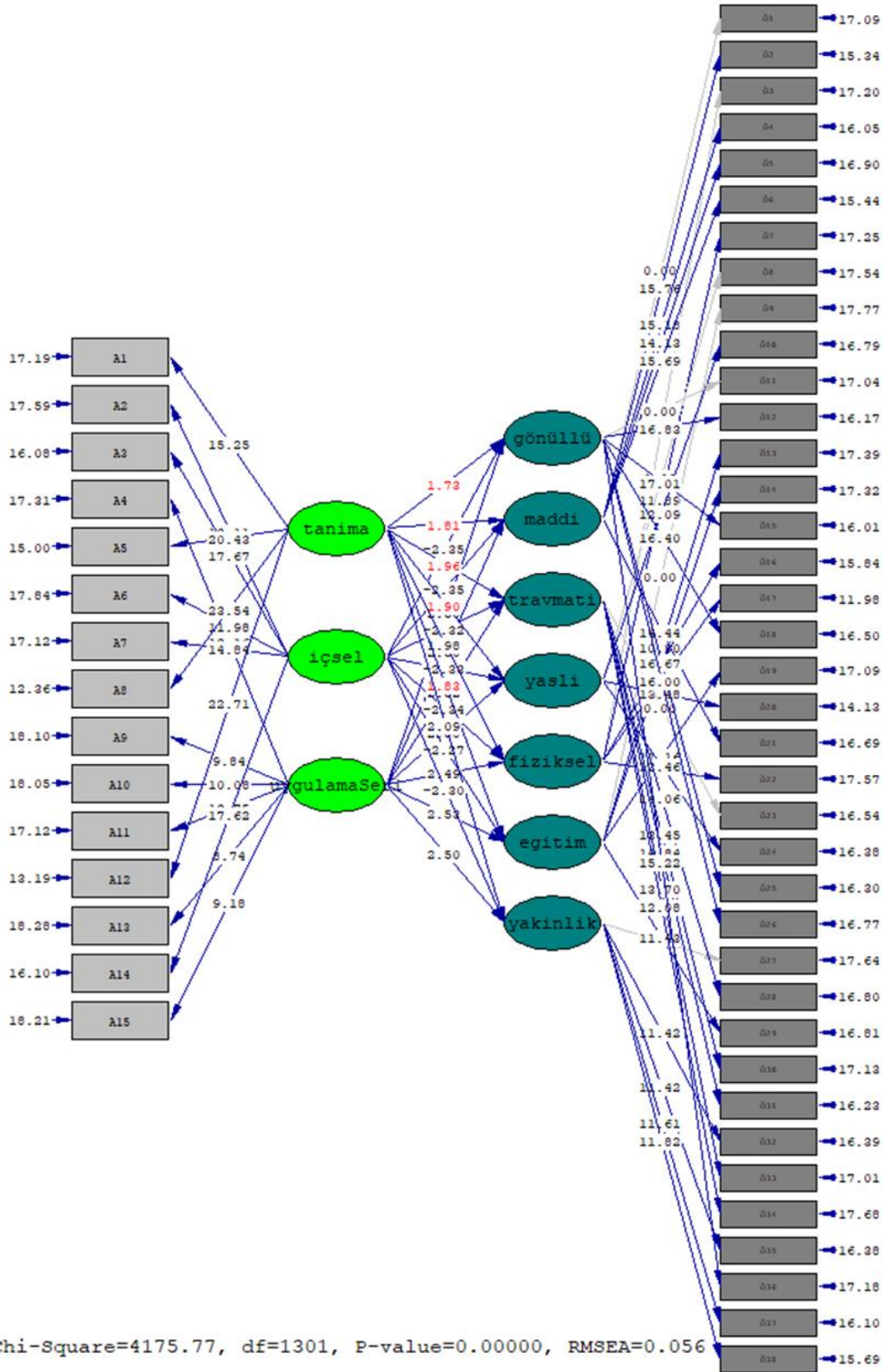
	Ki-kare/sd	RMSEA	SRMR	NFI	CFI	IFI	RFI
Affetme Esnekliği	3.605	0.061	0.050	0.94	0.95	0.95	0.92
Özgecilik	3.918	0.068	0.064	0.95	0.96	0.96	0.94

Tablo 2’ye göre Affetme Esnekliği ve Özgecilik ölçeklerine ait model veri uyum indislerinden ki-kare/sd oranının 5’ten küçük olması, RMSEA ve SRMR değerlerinin 0.080’dan küçük olması ve NFI, CFI, IFI ve RFI indislerinin 0.90’dan büyük olması model ile verinin kabul edilebilir düzeyde uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir (Kline, 1998).

3. Bulgular

Çalışmada yapısal modelin test edilmesine geçilmeden önce faktör analizi yöntemlerinden doğrulayıcı faktör analizi yöntemi kullanılarak toplam ölçüm modeli test edilmiştir. Toplam ölçüm modeli tüm gözlenen değişkenlerin ve gizil değişkenlerin kullanılarak modellendiği ve yapısal modelin içindeki gizil ve gözlenen değişkenlerin nasıl ölçümlendiğini gösteren modeldir (Anderson ve Gerbing, 1988; Bagozzi ve Yi, 2012; Doğan, 2018). Ölçme modeli için elde edilen faktör yükü değerleri Affetme Esnekliği ölçeğinin tanıma alt boyutu için .57-.80 arasında; içselleştirme alt boyutu için .46-.69 arasında ve uygulama alt boyutu için .39-.58 arasında değişmektedir. Özgecilik ölçeğinin gönüllü faaliyetlere katılma alt boyutuna ait faktör yükleri .64-.74 arasında, maddi yardım alt boyutuna ait faktör yükleri .62-.74 arasında, travmatik durumlarda yapılan yardım boyutuna ait faktör yükleri .53-.68 arasında, yaşlı/hastalara yapılan yardım boyutuna ait faktör yükleri .53-.75 arasında, fiziksel güce dayalı yardım boyutuna ait faktör yükleri .53-.81 arasında, eğitim sürecinde yardım alt boyutuna ait faktör yükleri .50-.62 arasında ve yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım alt boyutuna ait faktör yükleri .50-.67 arasında değişmektedir. Ayrıca ölçüm modeli için elde edilen uyum indeksleri (Ki-kare/sd=3.00; RMSEA=0.053; SRMR=0.056; NFI=0.94; CFI=0.96; IFI=0.96; RFI=0.94) incelendiğinde; Ki-kare/sd, RMSEA ve SRMR indekslerinin modelin iyi uyuma sahip olduğunu, NFI, CFI, IFI ve RFI indekslerinin ise kabul edilebilir düzeyde uyuma sahip olduğunu göstermektedir (Kline, 1998).

Ölçüm modelinin test edilip yapısal eşitlik modellemesi için uygunluğu belirlendikten sonra araştırma hipotezinin test edilmesi amacıyla şekil 1’deki yapısal model oluşturulmuştur. Oluşturulan modele ait path grafiği şekil 1’de verilmiştir. Üniversite öğrencilerinin Affetme Esnekliği puanlarının Özgecilik puanları üzerinde açıklayıcılığa sahip olup olmadığını test etmek amacıyla kurulan yapısal model için elde edilen model veri uyumu indeksleri (Ki-kare/sd=3.20; RMSEA= 0.056; SRMR= 0.058; NFI= 0.94; CFI=0.96; IFI=0.96; RFI=0.93) incelendiğinde; RMSEA ve SRMR indekslerinin modelin iyi uyuma sahip olduğunu, Ki-kare/sd NFI, CFI, IFI ve RFI indekslerinin ise kabul edilebilir düzeyde uyuma sahip olduğunu göstermektedir (Kline, 1998).

Şekil 1. Affetme Esnekliği alt boyutları ile Özgeci Davranışlar ölçeği alt boyutları arasındaki yapısal model

Şekil 1 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin affetme esnekliği ölçeği tanima alt boyutu puanları özgecilik ölçeği, gönüllü faaliyetlere katılma, maddi yardım, travmatik durumlarda yapılan

yardım, yaşlı/hastalara yapılan yardım ve eğitim sürecinde yardım alt boyutlarına ait puanları istatistiksel olarak anlamlı yordayıcılık etkisine sahip değildir. Ancak üniversite öğrencilerinin affetme esnekliği ölçeği tanıma alt boyutu puanları özgeciler ölçeği fiziksel güce dayalı yardım ve yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım alt boyutu puanları üzerinde pozitif yönlü etkiye sahiptir. Üniversite öğrencilerinin tanıma boyutu puanlarının artması fiziksel güce dayalı yardım ve yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım boyutu puanlarının arttığını göstermektedir.

Üniversite öğrencilerinin affetme esnekliği ölçeği içselleştirme alt boyutu puanları özgeciler ölçeğinin tüm alt boyutu puanları (gönüllü faaliyetlere katılma, maddi yardım, travmatik durumlarda yapılan yardım, yaşlı/hastalara yapılan yardım, fiziksel güce dayalı yardım, eğitim sürecinde yardım ve yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım) üzerinde negatif yönlü etkiye sahiptir. Üniversite öğrencilerinin içselleştirme boyutu puanlarının artması özgeciler ölçeği alt boyutu puanlarının azaldığını göstermektedir.

Üniversite öğrencilerinin affetme esnekliği ölçeği uygulama alt boyutu puanları özgeciler ölçeğinin tüm alt boyutu (gönüllü faaliyetlere katılma, maddi yardım, travmatik durumlarda yapılan yardım, yaşlı/hastalara yapılan yardım, fiziksel güce dayalı yardım, eğitim sürecinde yardım ve yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım) puanları üzerinde pozitif yönlü etkiye sahiptir. Üniversite öğrencilerinin uygulama boyutu puanlarının artması özgeciler ölçeği alt boyutu puanlarının da arttığını göstermektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin özgeciliği üzerinde bireylerin affetme esnekliklerinin yordayıcı gücü araştırılmıştır. Affetme esnekliği kavramının literatüre son zamanlarda kazandırılmış olması sebebiyle hakkında yapılmış çalışmaların az olması ve affetme esnekliği ve özgeciler kavramlarının birlikte çalışılmamış olması bu çalışmada elde edilen bulguları tartışma noktasında bir sınırlılık oluşturmaktadır. Bu bağlamda, literatürde benzer konuların çalışıldığı çalışmalara yer verilerek araştırma bulguları desteklenmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre affetme esnekliği tanıma boyutu üniversite öğrencilerinin yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım ve fiziksel güce dayalı yardım özgeciler boyutlarına pozitif yönde etki etmektedir. Bir başka ifadeyle affetmeyi bilişsel anlamda kavramış olan bireylerin sevdiği kişilere ve çevresinde bedensel kuvvet gerektiren durumlara yönelik yardım davranışında bulunduğu söylenebilir. Affetme esnekliğinin kişinin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal becerilerini kullanarak kırıcı olaylardan etkilenme düzeyini en aza indirebilme yeteneği olduğu, tanıma, içselleştirme ve uygulama boyutlarının birbirinin ön koşulu olacak şekilde hiyerarşik bir sıra izlediği (Çolak, 2014) düşünüldüğünde; gerçek affetmenin ne olduğunu bilen ancak henüz affetmeye karşı bir tutum oluşturmamış bireylerin, affetme sürecinin henüz birinci adımında olduğu söylenebilir. Bu durumda, affetme sürecinin henüz başında olan bir bireyin özgeciler alt boyutlarından yalnız ikisinde olumlu etki görülmesinin özgeci davranışın niteliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Sözelimi, bireyin bedensel kuvvet gerektirecek durumlarda veya yakınında, sevdiği kişilere yardım etmesinin diğer özgeci davranışlara nazaran gündelik hayatın akışında sıklıkla başvuru olan yardım davranışları oldukları söylenebilir. Ayrıca yapılan incelemede affetme esnekliği tanıma alt boyutunun özgeciler ölçeği gönüllü faaliyetlere katılım, maddi yardım, travmatik durumlarda yapılan yardım, yaşlı/hastalara yapılan yardım ve eğitim sürecinde yardım boyutlarına etki etmediği görülmektedir. Basit ifadeyle, affetmenin tanınması bahsedilen özgeci davranış alanlarında artış sağlamamaktadır. Affetmenin tanınmasının affetme sürecinin bilişsel boyutunu ifade ettiğinden (Asıcı, 2019) bu düzeyin bahsedilen özgeci davranışları artırma noktasında yeterli olmadığı düşünülmektedir. Bu özgeci davranışların yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım ve fiziksel güce dayalı yardım kadar yaygın olmamasından da kaynaklanıyor olabilir. Örneğin; gönüllü faaliyetlere katılma ya da eğitim sürecinde yardım etme özel bir çabayı gerektirirken, yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım daha geniş kapsamlı ve daha olası olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre ise affetme esnekliği içselleştirme boyutu üniversite öğrencilerinin tüm özgeciler boyutlarını negatif yönde etkilemektedir. Daha anlaşılır bir ifadeyle, affetmeye karşı bir tutum geliştirmiş olan bireylerin özgeci davranışlarında azalma gerçekleşmektedir. Affetmenin içselleştirilmesi, affetmenin tanınmasını da içerdiğinden çalışmanın ilk bulgusu da göz önüne alındığında özgeci davranışlarda artış beklenmesi olağandır. Buna rağmen, özgeci davranışların tümünde azalma meydana gelmesi dikkat çekicidir. Bu sonucun ortaya çıkmasında, affetmeye ilişkin geliştirilen tutumun olumlu veya olumsuz olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim, Kozan, Kesici ve Baloğlu (2017)'nin da olumlu ve olumsuz duyguların affetme sürecinde önemli rol oynadığını ifade etmesi, bu teoriyi desteklemektedir. Bir başka açıdan, kişinin affetmeye ilişkin bir tutum geliştirmesi duygu düzenleme kavramı kapsamında düşünüldüğünde Mubarique (2016)'nin duygularını daha kolay düzenleyebilen bireylerin daha fazla; duygu düzenlemede güçlük yaşayan bireylerin ise daha az olumlu sosyal davranışlar gösterdiğini saptaması, çalışmamızdaki katılımcıların duygu düzenlemede güçlükler yaşıyor olabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Ayrıca affetmeyi içselleştirebilen her birey affetmeyi "uygulama" boyutuna geçememektedir. Bu nedenle affetmeyi içselleştirme boyutunda olan bireylerin affetmeye ilişkin gerçek duyguyu yaşamadan insanlara yardım etme konusunda istekli olmadıkları düşünülebilir.

Affetme esnekliği uygulama boyutu ise üniversite öğrencilerinin tüm özgeciler boyutlarına pozitif yönde etki etmektedir. Affetmeyi gerçekleştiren yani affetmeyi davranışa dökebilmiş bireylerin özgeci davranışları artış göstermektedir. Kişi, affettiği zaman düşmanlık, kin, öfke gibi olumsuz duygularını terk ederek bu duyguların yerine daha empatik davranmaktadır (Enright, 1996). Empatik davranan bir birey ise özgeci davranışlarda bulunmaktadır (Arpacı Özmen, 2014; Avcı, Aydın ve Özbaşaran, 2013; Duru, 2002;). Bu doğrultuda, kişinin affetmeyi uygulamaya koyduğunda belirginleşen empati duygusu sayesinde çevresindeki kişi ve olaylara karşı daha duyarlı olup çevresinin ihtiyaçlarına kayıtsız kalamayarak daha özgeci bir birey haline gelmesi olağandır. Topbaşoğlu-Altan ve Çivitci (2017)'nin affetme düzeyi yüksek olan kişilerin daha az olumsuz duygular barındırdıkları için daha fazla olumlu sosyal davranışlar sergileyebildikleri görüşünü savunması da araştırma bulgusunu desteklemektedir. Araştırma bulgusuna paralel olarak, otel çalışanları üzerinde yapılan bir çalışmada ise affedici bir çalışma ortamının çalışanların mutluluğunu arttırdığı, bunun sonucu olarak da çalışanların daha fazla yardım davranışı sergiledikleri saptanmıştır (Gürlek, Erbaş ve Yeşiltaş, 2020).

Araştırmaya katkı sağlayan katılımcıların demografik özelliklerinin de bu sonuca etki etmiş olabileceği düşünülmektedir. Cinsiyet açısından bakıldığında, bu çalışmada affetmeyi gerçekleştiren bireylerin özgeci davranışlarında pozitif etki gözlenmesinde katılımcıların %69,8'inin kadın olmasının etkili olduğu söylenebilir. Nitekim, bu düşüncüyü destekler şekilde literatürde kadınların daha affedici (Küçükler, 2016) ve daha özgeci (Acar ve Apak, 2017; Boylu, 2020; Mert & Gülmez, 2018; Topuz, 2013) olduğu sonucuna ulaşmış çalışmalar vardır. Khalinbaylı (2018) da üniversite öğrencileri arasında kadınların daha özgeci oldukları sonucuna ulaşmış ve buna, kadınların annelik içgüdüsüne sahip olmalarının etki etmiş olabileceğini ifade etmiştir. Benzer şekilde, toplumsal cinsiyet rollerinin de kadınların daha özgeci bireyler olmasında etkili olduğu düşünülmektedir (Duru, 2002). Ancak, literatürde kadınların daha özgeci olduklarını ortaya koyan çalışmaların yanı sıra özgeciliğin cinsiyet bazında anlamlı şekilde farklılaşmadığı görüşüne sahip çalışmalar da mevcuttur (Ak, 2013; Akbaba, 1994; Avcı, Aydın ve Özbaşaran, 2013; Gül, 2016; İşmen ve Yıldız, 2005; Kasapoğlu, 2013; Şahin, 2015). Öte yandan, araştırmadaki katılımcıların barınma şekli göz önünde bulundurulduğunda %73,8'inin devlet yurdunda, özel yurtda ve arkadaşları ile evde barındığı görülmektedir. Bu tür ortamlarda topluluk içinde ve arkadaşları ile işbirliği içinde barınan bireylerin başkalarına karşı daha affedici ve özgeci olabilecekleri düşünülmektedir. Affetmeyi uygulamaya koyan bireylerin özgeci davranışlarında artış gözlenmesinde katılımcıların eğitim fakültesi öğrencilerinden oluşmuş olmasının da etki etmiş olabileceği düşünülmektedir. Öyle ki, eğitim fakültelerinde öğrenim gören bireyler birer öğretmen adaylarıdır ve aldıkları eğitim ile empati, şefkat, yardımseverlik gibi kişilik özelliklerini geliştirebildikleri düşünülmektedir. Bu yorumu destekler şekilde, İşmen ve Yıldız (2005) öğretmen adayları üzerinde yaptıkları çalışmada öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutum gösteren

adayların daha özgeci olduklarını saptamışlar ve bu sonucun ortaya çıkmasında öğretmen eğitiminin etkili olduğunu savunmuşlardır.

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda; affetme esnekliğinin kişinin bilişsel, duygusal ve davranışsal yönlerini içeren bir beceri olduğu ve bu alanların her biri için kişinin özgeci davranışlarının farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Basit ifadeyle, kişinin affetme esnekliği düzeyi özgeci davranışlarını farklı şekillerde etkilemektedir. Örneğin, affetme esnekliği bilişsel düzeyde iken bireyin yalnızca fiziksel güce dayalı ve yakınlık duygusuna dayalı yardım davranışında artış olmaktadır. Duygusal düzeyde, özgeci davranışlarda azalma meydana gelirken; davranışsal düzeyde ise özgeci davranışların tümünde artış gözlenmektedir.

Kişinin sosyal ilişkilerini düzenlemesine ve psikolojik iyi oluşuna katkı sağlayabilecek bir beceri olan affetme esnekliği, araştırma sonuçlarında görüldüğü üzere, bireyin özgeciliğine de önemli düzeyde katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda affetme esnekliği, geliştirilebilir özelliği ile dikkat çekmektedir. Affetme esnekliği kavramına önem kazandıran başka husus da kişinin gerçek affetmeyi öğrendiği bir beceri olduğudur. Buradan hareketle, affetme esnekliği kavramının örgün ve yaygın eğitim kurumlarının rehberlik müfredatlarında yer alarak tanıtılması ve bu becerinin kazandırılıp geliştirilmesi amacıyla psiko-eğitim programlarının düzenlenmesi bireylerin kendilerini gerçekleştirebilmesi noktasında faydalı olacaktır. Aynı zamanda bireylerin duygu düzenleme becerilerinin geliştirilmesinin de duygusal düzeyde affetme esnekliği becerilerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın, affetme esnekliği ve özgecilik konusunu ele alması ve ortaya koyduğu sonuçlar sebebiyle literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yine de, bu araştırmanın sonuçlarının, araştırmanın yöntemi, çalışılan katılımcılar ve ölçülen özellikler ile sınırlı olduğu unutulmamalıdır. Bu sebeple literatüre yeni kazandırılmış olan affetme esnekliği kavramının özgecilik ile ilişkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için üniversite öğrencileri dışında, ilintili olabilecek farklı kavramlarla araştırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Acar, M. C., & Apak, H. (2017). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), 93-112. (<https://dergipark.org.tr/en/pub/tsh/issue/38637/448594>)
- Ak, K. (2013). *Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeylerinin yordayıcısı olarak yaşam amaçları*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Tez No: 327454)
- Akbaba S. (1994). *Grupla psikolojik danışmanın sosyal psikolojik bir kavram olan özgecilik üzerindeki etkisi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi. (Tez No: 32138)
- Anderson, J., & Gerbing, W. (1988). Structural Equation Modelling in Practice: A Review and Recommended Two Stage Approach. *Psychological Bulletin*, 27(1), 5-24.
- Arpacı, P., & Özmen, D. (2014). Hemşirelik öğrencilerinin özgecilik ve empatik eğilim düzeyleri ve aralarındaki ilişki. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma*, 11(3), 51-57. (<https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TVRjd05EWTFOUT09>)
- Asıcı, E. (2019). Affetme esnekliğinin ergenlerin iyi oluşunu yordayıcı rolü. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 17-31. doi: 10.17556/erziefd.440497.
- Avcı, D., Aydın, D. ve Özbaşaran, F. (2013). Hemşirelik öğrencilerinde empati-özgecilik ilişkisi ve özgeci davranışın bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 108-113. doi: 10.5505/bsbd.2013.04706.
- Bagozzi, R. P., & Yi, Y. (2012). Specifications, Evaluation, and Interpretation of Structural Equation Models. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 40, 8-34.

- Boylu, M. A. (2020). *Üniversite öğrencilerinin özgeçililik düzeyleri ile empatik eğilim ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı. (Tez No: 616344)
- Bugay, A., & Demir, A. (2012). Affetme arttırılabilir mi?: Affetmeyi geliştirme grubu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 96-106. (<https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/138858-20140125102123-9.pdf>)
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (Çev. İ.D. Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- Carlo, G., ve Randall, B. (2002). The development of a measure of prosocial behaviors for late adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 31(1), 31-44. doi:10.1023/A:1014033032440.
- Çolak, T. S. (2014). *Affetme esnekliği kazandırmada logoterapi yönelimli grupla psikolojik danışmanın etkililiği [The effect of logotherapy oriented group counselling on gaining forgiveness flexibility]*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya. (Tez No: 363448)
- Çolak, T. S., Koç, M., Eker, H., & Düşünceli, B. (2017). Ortaöğretim öğrencilerinde affetme esnekliği ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 63-73. doi: 10.14687/jhs.v14i1.3578.
- Çolak, T.S., & Koç, M. (2016). Forgiveness flexibility. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 3(1), 14-30. doi:10.17220/ijpes.2016.01.002.
- Delibalta, A., Çağlar, E., & Evin Akbay, S. (2020). Forgiveness and forgiveness flexibility among university students: An experimental study. *World Journal Education*. 10(4), 104-114. doi: 10.5430/wje.v10n4p104.
- Doğan, D. (2018). *SmartPLS ile veri analizi*. Charleston: CreateSpace.
- Duru, E.(2002). Öğretmen adaylarında empatik eğilim düzeyinin bazı psikososyal değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(12), 21-35. (<https://dergipark.org.tr/en/pub/pauefd/issue/11131/133128>)
- Eker, H. (2017). *Affetme esnekliği kazandırma amaçlı bilişsel davranışçı yönelimli grupla psikolojik danışma uygulamasının ergenlerdeki umutsuzluk üzerindeki etkisi*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Tez No: 462302)
- Ekşi, H., Sayın, M., & Çelebi, Ç. D. (2016). Üniversite öğrencilerinin özgeçililik ve otantiklik seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14(32), 79-102. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/37180/429026>)
- Elmas, U. (1998). *Bireylerin ana-baba tutumları ile özgeçililik düzeyleri arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum. (Tez No: 72776)
- Enright, R. D. (1996). Counseling within the forgiveness triad: On forgiving, receiving forgiveness, and self forgiveness. *Counseling and Values*, 40(2), 107-126. doi: 10.1002/j.2161-007X.1996.tb00844.x.
- Freud, A. (2011). *Ben ve Savunma Mekanizmaları*. (Çev. Y. Erim). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gartner, J. (1988). The capacity to forgive: An object relations perspective. *Journal of Religion and Health*, 27(4), 313-320.
- Gül, A. (2016). *Otantiklik ve dindarlığın özgeçililik üzerindeki rolünün incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Tez No: 441197)
- Gürlek, M., Erbaş, E., & Yeşiltaş, M. (2020). Affetmenin gücü: Affetme ikliminin öğrenme odaklılık, yardım davranışı ve işgören mutluluğu üzerindeki etkisi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 18(38), 767-790. doi: 10.35408/comuybd.593022.
- Hall, C.S. (2016). *Freudyen Psikolojiye Giriş*. (Çev. E. Devrim). İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.

- Hao, Z., Jin, L., Lyu, R., & Akram, H. R. (2020). Problematic mobile phone use and altruism in Chinese undergraduate students: The mediation effects of alexithymia and empathy. *Children and Youth Services Review*, 118, 105402. doi:10.1016/j.childyouth.2020.105402.
- Harris, A. H., Thoresen, C. E., & Lopez, S. J. (2007). Integrating positive psychology into counseling: Why and (when appropriate) how. *Journal of Counseling & Development*, 85(1), 3-13. doi: 10.1002/j.1556-6678.2007.tb00438.x.
- Huang, J., Shi, H., & Liu, W. (2018). Emotional intelligence and subjective well-being: Altruistic behavior as a mediator. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 46(5), 749-758. doi:10.2224/sbp.6762.
- İşmen, A. E., & Yıldız, S. A. (2005). Öğretmenliğe ilişkin tutumların özgecilik ve atılganlık düzeyleri açısından incelenmesi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 42(42), 151-166. (https://dergipark.org.tr/en/pub/kuey/issue/10355/126789)
- Karakaş, A. C. (2014). *Gerçeklik terapisi yönelimli dini başa çıkma psikoeğitim programının affetme esnekliği, empati ve stresle başa çıkma üzerindeki etkisi*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya. (Tez No: 380202)
- Karakaş, A. C. (2017). Manevi zekanın iç yönelimli dindarlık, affetme esnekliği ve öznel iyi oluşla ilişkisi. *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 53-63. doi: 10.32711/tiad.350504.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kasapoğlu, F. (2013). *Üniversite öğrencilerinde iyilik hali ile özgecilik arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Tez No: 326664)
- Kasapoğlu, F. (2014). İyilik hali ile özgecilik arasındaki ilişkinin incelenmesi/An examination of the relationship between wellness and altruism. *Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(13), 271-288 doi: 10.17540/hy.v7i13.254.
- Kaya, F., & Peker, A. (2016). Üniversite öğrencilerinin affetme ve mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişki: Duygusal zekânın aracı rolü. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(4), 1086-1094. doi: 10.21547/jss.265492.
- Khalinbaylı, K. (2018). *Üniversite öğrencilerinde özgecilik ve mükemmeliyetçilik anlayışı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Tez No: 520198)
- Kline, R. (1998). *Principles and practice of structural equation modeling*. NY: Guilford Press
- Kozan, H. İ. Ö., Kesici, Ş., & Baloğlu, M. (2017). Affedicilik ve duyguları yönetme becerisi arasındaki çoklu ilişkinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(34), 193-215. (https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/37287/430600)
- Küçük, D. (2016). *Affetme, affetmeme, bilişsel esneklik, duygu düzenleme ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Tez No: 445687)
- McCullough, M. E. (2008). *Beyond Revenge: The Evolution of the Forgiveness Instinct*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mert, A., & Gülmez, E. (2018). Özgecilik ile benlik ayırma arasındaki yordayıcı ilişkinin bazı değişkenlerle incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(11), 961-989. (http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13352)
- Morgan, C.T. (2011). *Psikolojiye Giriş*. (Çev. Ed. S. Karakaş ve R. Eski). Konya: Eğitim Kitapevi Yayınları.

- Mubarique, M. (2016). *Ergenlerin anne ve babalarına güvenli bağlanmaları ile olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkide duygu düzenleme ve empatinin aracılık rolünün incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Tez No: 437351)
- Murdock, N. L. (2016). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları*. (Çev. Ed. F. Akkoyun). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Odağ, C. (2017). *Nevrozlar-1*. İzmir: Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Eğit. Hiz. Org. Ltd. Şti. Yayınları
- PsychSmart. (2015). *Aklımın Aklı: Psikoloji*. (Çev. Ed. M. Durak, E. Durak-Şenol, U. Kocatepe) . Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ransley, C. (2004). *Forgiveness: Themes and issues* (Edit. Ransley, C. & Spy, T.). *Forgiveness and the Healing Process: A central therapeutic concern*.(10-32) New York: Brunner-Routledge.
- Sarı, E. (2014). Affetmenin kendini gerçekleştirme üzerindeki etkileri. *Ilkogretim Online*, 13(4), 1493-1501. doi: 10.17051/io.2014.06489.
- Scott, N., & Seglow, J. (2007). *Altruism*. McGraw-Hill Education.
- Sharf, R.S. (2012). *Theories of Psychotherapy and Counseling: Concepts and Cases*. Cengage Learning.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2017). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, Y. (2015). *Üniversite öğrencilerinin mutluluk, iyimserlik ve özgecilik düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Tez No: 395146)
- Terzi, Ş., & ErgünerTekinalp, B. (2013). *Psikolojik Danışmada Güncel Kuramlar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Thompson, L. Y., Snyder, C. R., Hoffman, L., Michael, S. T., Rasmussen, H. N., & Billings, L. S. (2005). Dispositional forgiveness of self, others, and situations. *Journal of Personality*, 73(2), 313-359. doi: 10.1111/j.1467-6494.2005.00311.x.
- Topbaşoğlu-Altan, T., & Çivitci, A. (2017). Öfke ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide affetmenin düzenleyici rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 308-327. doi: 10.20875/makusobed.302756.
- Topuz, C. (2013). *Üniversite öğrencilerinde özgeciliğin öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Tez No: 333775)
- Ümmet, D. (2012). *Üniversite öğrencilerinde özgecilik davranışının transaksyonel analiz ego durumları ve yaşam doyumu bağlamında incelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul. (Tez No: 319501)
- Ümmet, D., Ekşi, H., & Otrar, M. (2013). Özgecilik (altruism) ölçeği geliştirme çalışması [The study of development of altruism scale]. *Değerler Eğitimi Dergisi [Journal of Values Education]*. 11(26), 301-321. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/302416>)
- Wade, N. G., & Worthington, E. L. (2005). In search of a common core: A content analysis of interventions to promote forgiveness. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 42(2), 160-177. doi:10.1037/0033-3204.42.2.160.
- Worthington, E. L. (2005). *Initial Questions About the Art and Science of Forgiving* (Edit. Worthington, E. L.) *Handbook of Forgiveness*, 1-15. New York, Routledge .
- Yalom, I.D., & Leszcz, M. (2005). *The Theory and Practice of Group Psychotherapy*. New York: Basic Books.
- Yazgan-İnanç, B., & Yerlikaya, E. E. (2011). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yöntem, M. K., & İlhan, T. (2013). Benlik kurguları ve otantikliğin özgecilik üzerindeki yordayıcı gücünün incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 8(8), 2291-2302. doi: 10.7827/TurkishStudies.5477.